

DE EEMS HEEFT HET ZWAAR TE VERDUREN

Carla Alma

Het Eems-Dollard estuarium, één van de laatste brakwatergetijdegebieden in West-Europa en een zeer belangrijk onderdeel van de Waddenzee, staat altijd onder hevige druk: de industriële activiteiten in Delfzijl trekken aan, boerspoeiling en vervuild baggerslib worden hier (itt. elders) nog altijd geloosd, de smeerpomp werkt op volle toeren, de mogelijke inpoldering van 12 % van de Dollard tbv. de aanleg van de Dollardhaven blijft een dreigende schaduw werpen over dit prachtige natuurgebied.

Al ruim tien jaar wijst de Werkgroep Eemsmond op de ekologische waarde en de schoonheid van het gebied en probeert de bedreigingen te keren. Zij vindt dat de door de overheid met de mond beleden erkenning en bescherming van de Eemsmond veel te weinig in praktijk wordt uitgevoerd.

Eén van de grootste bedrijven in Delfzijl en tevens een belangrijke leverancier van water-, lucht- en bodemverontreiniging, is de AKZO. Dit bedrijf heeft op het industrieterrein van Delfzijl een heel complex gebouwd van verschillende produktietakken, alle afgeleid van de basisbedrijvigheid: de verwerking van zout. Bij AKZO worden oa. soda, zout, chloor, gechlloreerde koolwaterstoffen

Zeehavenkanaal bij Delfzijl

en diverse amines geproduceerd. Sommige produktietakken functioneren als zelfstandig onderdeel, zoals Delamine.

Bovendien komt binnenkort een nieuwe dochter van AKZO gereed, de Aramide-fabriek, waarbij een nieuwe ijzersterke vezel zal worden geproduceerd.

AKZO is momenteel 'in de revisie'. Jarenlang heeft het bedrijf gewerkt zonder duidelijke vergunningen. Toen AKZO in 1957 in Delfzijl begon, waren de juridische regels ook nog niet zodanig dat strikte vergunningen een voorwaarde vormden voor het uitoefenen van een bepaalde bedrijvigheid. Daarin is gelukkig mischien wel verandering gekomen. AKZO heeft echter tot nog toe géén duidelijke sluitende vergunningen gehad; middels 'historisch recht' op basis van vroegere toestemming van instanties, uitbreidingsvergunningen en andere moeilijk inzichtelijke en vage, niet aan controle te binden beschikkingen, was er nauwelijks greep te leggen op wat het bedrijf zoal in de lucht, het water en de bodem bracht.

Die situatie is nu verbeterd, zo lijkt het. In het kader van alle, voor AKZO in aanmerking komende milieuwetten is een aanvraag voor een vergunning ingediend. Deze aanvraag omvat een vijftal flinke boekwerken vol informatie over het bedrijf. Dit geeft de milieubeweging de kans een beetje inzicht te krijgen in de soort en de mate van de verontreiniging die AKZO veroorzaakt en de mogelijkheid bezwaren in te dienen en in dat kader mee te denken over mogelijk be-

tere oplossingen voor bepaalde milieuproblemen.

Hexa-lozingen

Vanuit de fabriek voor gechlloreerde koolwaterstoffen van AKZO is de laatste jaren een toename van de lozing van het uiterst gevaarlijke hexachloorbenzeen (HCB) geconstateerd. Hexachloorbenzeen is een schimmelbestrijdingsmiddel en komt ook als bijproduct vrij in de chemische industrie. Het is een zenuwgif, veroorzaakt erfelijke afwijkingen en wordt ervan verdacht kanker-
verwekkend te zijn. Hexa's breken niet of nauwelijks af in het milieu. Ze hopen zich oa. op in slib. De hexa's die bij AKZO vrijkomen worden in vaten verpakt en naar Duitsland afgevoerd.

Blijkbaar is bij het vullen van de vaten de laatste jaren flink gemorst. Deze vloeistof is via de koelwaterleiding in het oppervlaktewater terechtgekomen.

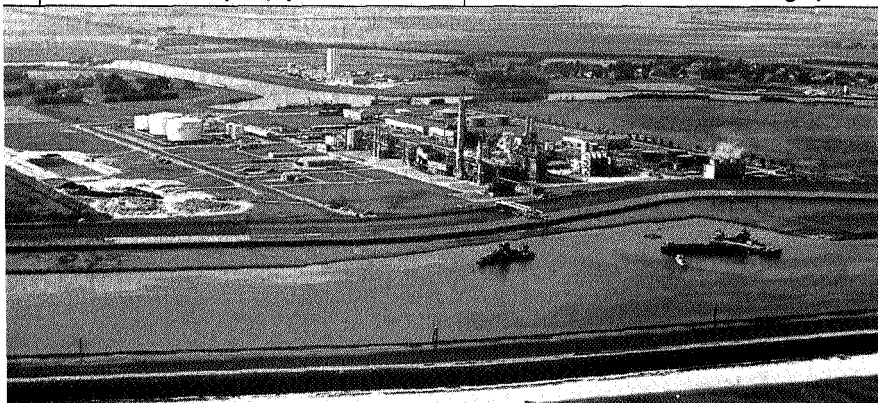
Op deze wijze is het Zeehavenkanaal van Delfzijl ernstig verontreinigd geraakt met HCB. Uit een onderzoek van het Rijksinstituut voor Visserij-onderzoek in 1984 is gebleken dat het gehalte aan HCB in aal uit het Zeehavenkanaal van Delfzijl de Westduitse norm (een Nederlandse norm is er niet) met een faktor 3 overschrijdt!

Ook is al uit eerder onderzoek gebleken (1) dat de HCB-belasting van het Eems-Dollard estuarium erg groot is. In garnalen uit dit gebied is tot tienmaal zoveel HCB aangetroffen als in garnalen uit de westelijke Waddenzee en uit Zeeland.

Omdat het zwaar verontreinigde baggerslib uit het Zeehavenkanaal in de Eems-Dollard gestort wordt, is de herkomst heel duidelijk te herleiden (2).

Baggerslib uit Delfzijl

Jaarlijks wordt uit het Zeehavenkanaal van Delfzijl 1,5 miljoen m³ slib opgebaggerd. Dit slib wordt op enkele plaatsen, te weten in de bocht van Watum en bij de Punt van Reide, teruggestort in het Eems-Dollard gebied. Van deze 1,5 miljoen m³ komt een groot deel, 1,2 miljoen m³, uit een slibopvangpunt vlak bij de ingang van het Zeehavenkanaal.

Dit slib komt direkt uit de Eems-Dollard en wordt dus zonder al te veel verontreinigen-
de toevoegingen teruggestort. De overige
300.000 m³ slib komt uit de rest van het Zee-
havenkanaal en is vervuild door lozingen
van diverse bedrijven, waaronder AKZO.
Uit een onderzoek dat in opdracht van het
Havenschap Delfzijl werd uitgevoerd in ja-
nuari 1984 bleek dat het slib verontreinigd
is met verschillende zware metalen, zoals
kwik, arseen, cadmium, chroom en koper
en met Hexachloorbenzeen en Hexachloor-
butadieën. Dit onderzoek werd onlangs
vrijgegeven als bijlage bij een vergunning-
aanvraag op grond van de Wet Verontreinig-
ging Oppervlaktewateren voor het storten
van dit slib in de Eems.

Uit dit rapport kan de konklusie worden ge-
trokken dat het slib zwaar vervuild is. Zelfs
zo, dat het in vergelijking met de normen die
voor het slib uit de Rotterdamse haven zijn
opgesteld, het daar niet meer in de Noord-
zee zou mogen worden gestort.

Omdat AKZO, waarvandaan het spul af-
komstig is, bezig is met sanering van de lo-
zingen, mag het vervuilde slib nog een jaar
lang op de Eems worden gestort. In een na-
tuurgebied, waarop de PKB-de Waddenzee
van toepassing is ('behoud, bescherming en
herstel van het gebied als natuurgebied')
mag dus gif worden geloosd dat elders in
Nederland met de grootste omzichtigheid
wordt behandeld!

De Werkgroep Eemsmond stelt, samen met
andere organisaties (ook Duitse), alles in
het werk om deze lozingen te voorkomen.
Zij vindt dat het vervuilde slib op land moet
worden gebracht.

Daarvoor heeft men al een terrein op het

Eems met industrie Delfzijl

oog. Dat dit nog niet in gebruik wordt geno-
men ligt aan een impasse in het overleg dat
hierover wordt gevoerd door Rijkswater-
staat, Havenschap Delfzijl en de provincie
Groningen. Al deze instanties belijden hun
geloof in de mogelijkheid van opslag op
land, maar tot nu toe heeft niemand daad-
werkelijk geprobeerd de stortplaats in te
richten voor ontvangst van het slib. Onwil en
kostenkwesities zijn hiervoor verantwoorde-
lijk. Ondertussen neemt de vervuiling en
vertroebeling van het Eemswater schrik-
barend toe.

Boerspoeeling

Troebeling van het water aan het Eems-Dol-
lard estuarium was er toch altijd al. Hieraan
is niet alleen het baggerslib schuldig, ook de
omstreden lozingen van afgewerkte boor-
spoeling van de NAM, dragen hun steentje
daaraan bij. Deze lozingen worden door de
PKB-de Waddenzee nadrukkelijk verboden.
Toch vinden ze nog dagelijks plaats. En ook
hiervoor is een (weliswaar tijdelijke) vergun-
ning afgegeven, in strijd dus met het door de
regering uitgesproken beleid. In januari jl.,
bij de behandeling van de herziening van de
PKB-de Waddenzee, heeft een kamermeer-
derheid (te weten CDA en PvdA) boerspoe-
lingslozingen nadrukkelijk aan de kaak ge-
steld. Men eiste dat er na 1985 een duidelijk
alternatief ligt voor de afvoer en verwerking
van dit afvalwater.

Zoals bekend, heeft de Werkgroep Eems-
mond een aanklacht lopen bij de nationale
ombudsman, prof. Rang, over deze lozing-
gen. Zijn onderzoek is bijna afgerond. In
een volgend nummer van Noorderbreedte
kunnen we waarschijnlijk verslag doen van
een uitspraak van prof. Rang. Ook komt bin-
nenkort het rapport uit van de commissie

die 'Den Haag' heeft ingesteld om alter-
natieven uit te zoeken voor berging van
boerspoeeling en boorgruis.

Konklusie

Industrieel afvalwater uit Delfzijl, vervuild
slib, boerspoeeling: dit zijn nog maar drie
bronnen van verontreiniging van het Eems-
Dollard estuarium. Drie uit een lange lijst
van bedreigingen voor het gebied, zoals de
verontreiniging die via de Westerwoldse A
wordt aangevoerd (oa. afkomstig van
Avebe), het afval- en koelwater dat in Duits-
land op de rivier de Eems wordt geloosd, in-
dustrieel afvalwater uit Emden, de smeer-
pijp die z'n vuile water bij Bierum spuit, koel-
water van de Eemscentrale in de Eems-
haven, enz. enz. En dat zijn dan nog slechts
de legaal toegestane vervuilingen.
Illegale lozingen vinden ook plaats in dit ge-
bied, maar zijn uiteraard moeilijker aan te
geven en heel moeilijk te bestrijden. Het is
slecht gesteld met het nog zo fraai ogende
Eems-Dollard estuarium. Het is de zieke tak
van de Waddenzee.

Of de ziekte ongeneeslijk is, hangt af van de
maatregelen die instanties en bedrijven wil-
len nemen. Dat zal de komende jaren moe-
ten blijken. De eerste lichtpuntjes tekenen
zich al af: Avebe is bezig met de 1e fase van
het zuiveringsplan voor Ter Apelkanaal, AK-
ZO heeft de zuiveringsinstallaties voor HCB
gereed en Rijkswaterstaat heeft een beleid
ontwikkeld dat gericht is op het verbeteren
van de waterkwaliteit van het Eems-Dollard
gebied.

1. RIVO oktober 1971 tot november 1971
2. Hagel, P. en L. G. M. T. Tuinstra (1974)

